

Tema 2: Færøerne under monopolet, 1550-1850

I 1500-tallet forsøgte de dansk-norske konger at få kontrol og monopol med handelen med Færøerne. Som andre regenter førte de danske konger, hvad der senere blev betegnet som en merkantilistisk politik. Den handlede grundlæggende om at skrabe penge til statskassen ved at selv at kunne skaffe sig alle de nødvendige varer, så man ikke behøvede at købe noget i andre lande. De varer, man ikke selv havde, kunne man skaffe sig fra besiddelser og kolonier, man havde kontrol over.

Kongen overlod eneretten til handelen med Færøerne til et par københavnske købmænd. De havde dog problemer med at holde øerne forsynet med varer. Det skyldtes bl.a. problemer med sørøvere, der flere gange plyndrede skibe og handelsstationer. I slutningen af 1500-tallet overtog kongen selv handelen, og han fik opført en skanse ved Torshavn for at bekæmpe sørøverne. I 1600-tallet overlod kongen handelen til handelsselskaber. De klarede ikke opgaven særlig godt, og færingerne klagede over uregelmæssige forsyninger og dårlige varer.

I 1655 forlenede kongen derfor Færøerne til Christoffer Gabel på livstid mod en årlig afgift på 1.000 rigsdaler – efter hans død gik forleningen videre til hans søn. Gabel-tiden var en mørk periode for Færøerne. Gabel kunne skalte og valte med handelen, som han ville. For ham drejede det sig om at gøre en god forretning. Gentagne klager fra færingerne førte til, at den danske stat overtog monopolet i 1708. Selv om forholdene blev bedre, var der fortsat stor nød og problemer på Færøerne.

Triggere – I gang med emnet

Monopolhandel

I dag kan vi købe varer fra alle dele af verdenen. Det kaldes frihandel. I grupper kan eleverne drøfte konsekvenserne af, at man kun måtte købe varer, der var fremstillet i Danmark – og af danske råvarer. Hvis man ville købe udenlandske varer, skulle man betale en meget høj afgift.

Eleverne kan også overveje, hvorfor de fleste stater i 1500-1600-tallet førte en merkantilistisk politik med monopolhandelen. Hvilke fordele var der ved den type handel.

Spørgsmål til kilderne

1. Torshavn

- Hvilket indtryk giver kilden af Torshavn?
- Find flere oplysninger om sygdommen kopper, og hvor udbredt sygdommen var i 1600-1700-tallet.

2. Billede af Torshavn

- Hvilket indtryk giver kilden af Torshavn?
- Hvilke oplysninger kan kilden give om Torshavn i 1600-1700-tallet?
- Hvordan passer kildens oplysninger med kilde 2?

3. De udstødte i Torshavn

- Hvilket indtryk giver kilden af livet i Torshavn i slutningen af 1700-tallet?
- Hvad taler for og imod at kilden er velegnet, hvis man vil vide noget om livet i Torshavn dengang?

4. Smugleri

- Hvorfor lider færingerne nød?
- Hvilken sammenhæng kunne der være mellem monopolhandelen og nøden på Færøerne?

5. Skansen

- Find på et kort over Torshavn, hvor skansen og Tinganes ligger.
- Kilden oplyser, at skansen lå et godt sted. Bliver det bekræftet af kortet?
- Hvorfor var det ifølge kilden alligevel vanskeligt for skansen at beskytte byen?

6. Billeder fra Færøerne

Kilde 1:

- Hvad foregår der på billedet?
- Hvad fortæller billedet om livet på Færøerne i slutningen af 1700-tallet?
- Overvej om det er en god kilde, hvis man vil vide noget om livet på Færøerne dengang?

Kilde 2:

- Hvad laver manden til venstre på klippen?
- Hvad laver mændene, der står ved vandet?
- Hvad fortæller billedet om livet på Færøerne i slutningen af 1700-tallet?
- Overvej om det er en god kilde, hvis man vil vide noget om livet på Færøerne dengang.

Kilde 3:

- Billedet viser bl.a. skansen ved Torshavn. Hvordan kunne skansen beskytte byen?
- Hvilke oplysninger giver kilden om søfart i slutningen af 1700-tallet?